

PAŃSTWOWA SZKOŁA MUZYCZNA
I st.
im. Józefa Elsnera
w Brzegu

Program nauczania przedmiotu

FORTEPIAN DODATKOWY

w szkole muzycznej I stopnia

Sześćoletni cykl nauczania

- klasa 5
- klasa 6

Czteroletni cykl nauczania

- klasa III
- program klasy 5 (Sześćoletni cykl nauczania)
- klasa IV
- program klasy 6 (Sześćoletni cykl nauczania)

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP.....	3
II.	CELE EDUKACYJNE OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE.....	4
III.	MATERIAŁ NAUCZANIA.....	6
	1. Klasa czwarta.....	6
	2. Klasa piąta.....	6
IV.	KRYTERIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ.....	7
V.	OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ NA ZAKOŃCZENIE ETAPU EDUKACYJNEGO.....	8
VI.	EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZYCZNEJ I STOPNIA.....	9
VII.	KOMENTARZ DO PROGRAMU.....	10
	1. Ogólna koncepcja programu nauczania	
	2. Metody nauczania	
	3. Opis warunków niezbędnych do realizacji programu nauczania	
VIII.	LITERATURA	12

WSTĘP

Program nauczania przedmiotu – specjalność fortepian dodatkowy - w szkole muzycznej I stopnia został opracowany w oparciu o podstawę programową rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 sierpnia 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego D.U. z 28 sierpnia 2019 r. poz. 1637 Program nauczania został napisany w oparciu o nową Podstawę programową. Jest ona skonstruowana z myślą o uczniu na średnim poziomie zaawansowania i został potraktowany jako obowiązujące minimum. Materiał nauczania w zaproponowanym programie daje uczniowi możliwość zdobycia podstaw umiejętności instrumentalnych. Ponadto uczniowie objęci programem podstawowym mają możliwość rozwijania swoich umiejętności na poziomie zgodnym z ich uzdolnieniami. Czas osiągnięcia poszczególnych umiejętności czy sprawności jest różny u każdego dziecka i zależy od jego indywidualnych zdolności.

Autorem programu jest Joanna Bogdanowicz-Drobina nauczyciel gry na fortepianie w Państwowej Szkole Muzycznej I st. im. Józefa Elsnera w Brzegu. Program jest przeznaczony do nauczania przedmiotu – fortepian dodatkowy w Państwowej Szkole Muzycznej I st. im. Józefa Elsnera w Brzegu.

CELE EDUKACYJNE - WYMAGANIA OGÓLNE

1. Poznanie podstawowych wiadomości na temat fortepianu

Uczeń poznaje budowę i możliwości brzmieniowe instrumentu

2. Opanowanie podstaw gry na fortepianie

Uczeń prawidłowo posługuje się aparatem gry na fortepianie oraz nabywa podstawowe umiejętności techniczne i interpretacyjne w grze na instrumencie

3. Nauka gry a vista

Uczeń kształci podstawowe umiejętności gry a vista łatwych utworów muzycznych

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń poznaje zasady w zespole, wykorzystuje nabytą wiedzę i umiejętności muzyczne.

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

1) świadomie realizuje wyznaczone przez nauczyciela cele

2) w pracy nad utworem posługuje się posiadaną wiedzą oraz świadomie uczy się utworu na pamięć

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Poznanie podstawowych wiadomości na temat fortepianu

Uczeń:

1) zna i określa poszczególne części fortepianu

2) zna możliwości brzmieniowe instrumentu

3) prawidłowo rozpoznaje klawisze i oktawy

2. Opanowanie podstaw gry na fortepianie

Uczeń:

1) zachowuje odpowiednią postawę przy instrumencie

2) prawidłowo posługuje się aparatem gry (ułożenie rąk, pozycja dłoni i palców, swoboda nadgarstka, koordynacja i niezależność rąk)

3) realizuje podstawowy zapis notacji muzycznej w kluczu wiolinowym i basowym (przyporządkowuje nutę jako zapis graficzny właściwym klawiszom, prawidłowo odczytuje rytm i znaki chromatyczne)

4) prawidłowo realizuje zapis graficzny artykulacji i dynamiki

5) posługuje się artykulacją portato, legato i staccato

6) posługuje się techniką palcową w stopniu podstawowym

7) stosuje zróżnicowaną dynamikę

8) zna podstawowe zasady kształtowania dźwięku

3. Nauka gry a vista

Uczeń:

1) dokonuje wstępnej analizy tekstu

2) gra a vista proste utwory, każdą ręką osobno – w kluczu wiolinowym i basowym

4. Kształcenie umiejętności gry w zespole

Uczeń:

- 1) gra łatwe utwory na 4 ręce z nauczycielem lub innym uczniem
- 2) realizuje spójną interpretację w zespole (agogika, dynamika)

5. Kształcenie umiejętności samodzielnej pracy

Uczeń:

- 1) realizuje zalecenia nauczyciela oraz koryguje popełniane błędy podczas samodzielnej pracy
- 2) wykonuje z pamięci wybrane utwory
- 3) wykorzystuje wiedzę zdobytą na innych przedmiotach (zwłaszcza ogólnomuzycznych)

MATERIAŁ NAUCZANIA

KLASA PIATA cyklu sześcioletniego oraz KLASA TRZECIA cyklu czteroletniego (2/3 jednostki lekcyjnej tygodniowo)

- Budowa fortepianu, umiejętność nazywania różnych jego części, zasady konserwacji.
- Postawa ucznia przy instrumencie, układ rąk i nóg, sposoby wydobywania dźwięków.
- Portato, legato – proste formy.
- Koordynacja pracy obu rąk.
- Podstawowe sposoby grania dynamiki i frazowania.
- Umiejętność równoczesnego czytania nut z dwóch pięciolinii.
- Znajomość dźwięków w kluczu wiolinowym i basowym.
- Notacja muzyczna i oznaczenia notacji fortepianowej.
- Umiejętność samodzielnego opracowania łatwego utworu pod względem techniczno - wykonawczym.
- Umiejętność świadomego ćwiczenia i korekty własnych błędów.

Minimum wymagań programowych

- gamy dur i moll do 2 znaków granych osobno i razem min. przez 1 oktawę
- 40 ćwiczeń z dowolnie wybranej szkoły na fortepian
- 10 etiud o różnych problemach technicznych
- 4 utworów polifonicznych
- 12 utworów dowolnych

KLASA SZÓSTA cyklu sześcioletniego oraz KLASA CZWARTA cyklu czteroletniego (2/3 jednostki lekcyjnej tygodniowo)

- Dalsze rozwijanie niezależności obu rąk
- Doskonalenie techniki legato, portato, staccato
- Rozwijanie biegiwości palcowej obu rąk na pochodach diatonicznych
- Dynamika od piano do forte, ćwiczenie następstw dynamicznych crescendo i diminuendo
- Rozszerzenie skali dźwięków, czytanie nut w obrębie całej skali instrumentu
- Ornamentyka: przednutka, mordent
- Próby wyeksponowania jednego spośród dwu głosów
- Rozpoczynanie i kończenie frazy
- Uwrażliwienie ucznia na ekspresję twórczą i wrażliwość estetyczną

Minimum wymagań programowych

- gamy durowe i mollowe do 4 znaków grane osobno i razem min. przez 2 oktawy

- 20 etiud o różnych problemach technicznych
- 6 utworów polifonicznych
- 2 części sonatin
- 14 utworów dowolnych,
- 2 duety fortepianowe.

Program egzaminu końcowego

- gama i pasaże wykonane osobno lub razem przez 2 oktawy wraz z pasażami
- wykonanie 3 utworów z pamięci w tym jednej etiudy oraz 2 utworów z podanych działów:
- utworu polifonizującego lub o formie klasycznej
- utworu dowolnego

KRYTERIA OCENY OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

Podstawowymi kryteriami ocen jest:

- spełnienie wymagań programowych dla danego roku
- postępy w zdobywaniu umiejętności technicznych i muzycznych
- opanowanie repertuaru
- systematyczność i pilność ucznia
- wykonanie programu z pamięci

Pracę ucznia ocenia się według następujących kryteriów:

- ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanuje utwory ponadprogramowe ze względu na ich wysoki stopień trudności, prezentuje grę bezbłędną muzycznie i technicznie oraz ciekawą artystycznie,
- ponadto wykazuje się nienaganną i wzorową postawą w zakresie kultury osobistej oraz poszanowania instrumentów i mienia szkolnego.
- ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń który, prezentuje grę bezbłędną technicznie i muzycznie, opanował zakres materiału obowiązujący w danej klasie
- ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował materiał nauczania danej klasy według obowiązującego programu, i prezentuje grę poprawną technicznie i muzycznie
- ocenę dostateczną otrzymuje uczeń który, wykonał program z niedociągnięciami muzyczno- technicznymi, intonacyjnymi i pamięciowymi lecz opanował grę na instrumencie umożliwiającą postępy w dalszej nauce przy systematycznej pracy,
- ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który nie opanował minimum programowego w danej klasie , jego wykonanie utworów charakteryzuje się brakami techniczno – muzycznymi, jednak niewykluczającymi postępów przy dalszej systematycznej pracy,
- ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie opanował minimum materiału

- przewidzianego w programie nauczania danej klasy oraz nie rokuje nadziei na dalszy rozwój muzyczno – artystyczny nawet przy intensywnej pracy

OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ NA ZAKOŃCZENIE ETAPU EDUKACYJNEGO

- Znajomość podstawowych wiadomości o instrumencie i umiejętność nazywania poszczególnych jego części oraz poznanie roli poszczególnych elementów instrumentu w procesie powstawania dźwięku.
- Opanowanie prawidłowej postawy, prawidłowego ułożenia prawej i lewej ręki. Umiejętność właściwego sposobu siedzenia, właściwego ułożenia nóg.
- Opanowanie podstaw techniki gry z uwzględnieniem koordynacji pracy obydwu rąk, niezależności palcowej obu rąk, gry dwudźwięków, trójdźwięków, realizacji podstawowych ozdobników.
- Umiejętność frazowania i operowania podstawowymi sposobami artykulacji. Zgodna z zapisem realizacja metroritmiki, agogiki i dynamiki. Interpretowanie utworu zgodnie z jego budową formalną.
- Znajomość notacji oraz umiejętność samodzielnego i bezbłędnego odczytania tekstu nutowego. Umiejętność prawidłowego grania a vista łatwych utworów w wolnym tempie z uwzględnieniem precyzji rytmicznej.
- Umiejętność samodzielnego opracowania łatwego utworu pod względem techniczno-wykonawczym (palcowanie, frazowanie, dynamika, interpretacja). Umiejętność samodzielnej pracy nad utworem. Umiejętność świadomego ćwiczenia i korekty własnych błędów.
- Umiejętność koncentrowania się i pokonywania tremy podczas wykonywania utworu. Posługiwanie się różnymi formami zapamiętywania. Przyswojenie podstawowych elementów obycia estradowego. Umiejętność dokonywania właściwej samooceny wykonania utworu.
- Umiejętność gry pod kierunkiem nauczyciela w prostych formach muzykowania zespołowego
- Opanowanie literatury fortepianowej w następującym zakresie: etiudy o zróżnicowanej problematyce technicznej, utwory polifoniczne, forma cykliczna, utwory dowolne

EFEKTY KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W SZKOLE MUZTCZNEJ I STOPNIA

Uczeń:

1. szanuje dziedzictwo kulturowe swojego i innych narodów
2. przestrzega zasad kultury, etyki i prawa autorskiego
3. posiada wiedzę niezbędną do rozwijania gry na instrumencie i do świadomego uczestnictwa w życiu muzycznym
4. zna i stosuje zasady dotyczące występów publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem zachowania i stroju
5. wykazuje wrażliwość artystyczną w kreatywnym realizowaniu zadań
6. rozwija pasję muzyczną przez podejmowanie inicjatyw artystycznych
7. publicznie prezentuje swoje dokonania
8. podczas gry na instrumencie prawidłowo operuje aparatem gry
9. czyta nuty ze zrozumieniem, potrafi wykonać a vista proste utwory muzyczne
10. wykorzystuje wiedzę ogólnomuzyczną oraz umiejętności niezbędne do zrozumienia i wykonywania utworów
11. świadomie wykorzystuje słuch muzyczny w działaniach praktycznych
12. realizuje wskazówki wykonawcze ze zrozumieniem
13. ocenia jakość wykonywanych zadań
14. pracuje w zespole pod nadzorem osoby odpowiedzialnej za realizację projektu oraz bierze współodpowiedzialność za efekt tej pracy
15. integruje się i współpracuje z członkami zespołu
16. buduje relacje oparte na zaufaniu
17. wykazuje się w działaniu aktywną postawą
18. organizuje swoją indywidualną pracę
19. systematycznie rozwija swoje umiejętności
20. wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną
21. przewiduje skutki podejmowanych działań
22. jest przygotowany do kontynuowania nauki
23. potrafi skutecznie radzić sobie ze stresem, w szczególności z tremą

KOMENTARZ DO PROGRAMU

1. Ogólna koncepcja programu nauczania

Do programu załączony jest spis literatury fortepianowej – do wyboru w danych klasach. W spisie tym przedstawiono propozycje materiałowe, jednak nauczyciel może również korzystać z literatury metodycznej innych autorów, ale w sposób przemyślany, dostosowany do wieku i uzdolnień ucznia oraz rozwijający konkretne problemy wykonawcze. Program należy traktować jako propozycję i pomoc w doborze repertuaru dla realizacji celów nauczania, ale ze względu na indywidualne predyspozycje i rozwój uczniów, należy poświęcić więcej czasu na te problemy, które sprawiają uczniowi trudność. Zadania techniczne realizuje się przez:

- wnikliwą obserwację budowy i sprawności ręki i palców
- wybór etud w taki sposób, aby za ich pomocą rozwiązać trudności techniczne ucznia
- dbając o rozluźnienie aparatu i eliminację usztywnień

2. Metody nauczania.

Proces opanowania prawidłowego aparatu gry jest procesem ciągłym i długotrwałym. Należy nieustannie go kontrolować i ulepszać. Zadaniem nauczyciela jest sprawdzenie i ustalenie, co należy poprawić i rozwijać w sposobie ustawienia aparatu gry, aby z korzyścią wpływał on na rozwój ucznia. Postawa ucznia powinna być całkowicie naturalna, ciało rozluźnione i swobodne. Wszelkie wskazówki dotyczące poszczególnego roku nauki trzeba również dostosowywać do indywidualnych potrzeb ucznia i w przypadku ucznia wybitnie zdolnego wskazane jest podwyższenie wymagań edukacyjnych. Należy to jednak uczynić w sposób niezwykle przemyślany, aby ucznia motywować do systematycznej pracy i stymulować jego rozwój.

Nauczyciel na każdym etapie nauki, w każdym swoim działaniu powinien kierować się trzema zasadami, które mają służyć właściwemu ukierunkowaniu samodzielnej pracy ucznia, są to:

- rozluźnienie aparatu gry – prawej i lewej ręki. Należy przede wszystkim nauczyć ucznia rozpoznawania stanu napięcia i rozluźnienia. Jakość niemal wszystkich technicznych elementów gry, od legata lewej ręki do arpeggia prawej, a także biegłość ich wykonania zależy od stopnia rozluźnienia aparatu gry.
- uczenie słuchania, w tym przede wszystkim słuchania samego siebie
- prawidłowy dobór tempa ćwiczenia

Nauczyciel powinien czuwać ponadto nad rozwijaniem umiejętności pamięciowego opanowania materiału przez ucznia. Należy wskazać podopiecznemu metody pamięciowe i techniki uczenia się tak, aby mógł uczyć się świadomie, aby zlikwidować i zminimalizować możliwość popełniania błędów.

Warto również czuwać nad tym, aby uczeń potrafił oceniać swoje wykonania utworów. Dyskusja na temat wartościowych stron wykonania, ale i popełnionych błędów, niezwykle konstruktywnie wpływa na rozwój grającego i na kształtowanie jego samodzielności w pracy nad sobą. Uczeń ma wtedy świadomość swoich osiągnięć i niedociągnięć. Rozumie tok pracy i łatwiej motywuje się do pracy nad wszelkimi niedostatkami.

3.Opis warunków niezbędnych do realizacji programu nauczania

Sala do nauczania powinna być:

- odpowiednio wygłuszona
- wywietrzona
- ogrzana w zimie
- odpowiednio oświetlona
- wyposażona w pulpity.

Instrument powinien być zawsze w pełni sprawny.

LITERATURA FORTEPIANOWA (przykładowa)

KLASY: 4 cyklu sześcioletniego i klasa 2 cyklu czteroletniego

Szkoły gry:

- A. M. Klechniowska	Szkoła dla początkujących
- A. Różycki	ABC
- W. Markiewiczowa	DO-RE-MI-FA-SOL

Etiudy

- H. Gnesina	Małe Etiudy
- S. Raube	Etiudy dla dzieci z. I
- W. Sawicka, G. Stempniowa	Etiudy z. I
- L. Schytte	Etiudy op. 104
- D. Wilkomirska	Etiudy dla początkujących

Utwory polifonizujące i z dawnych wieków

- M. Frey	20 łatwych utworów polifonicznych op. 78
- J. Hoffmann, A. Rieger	Dawne tańce i melodie z. I
- Z. Śliwiński	Z dawnych wieków

Utwory różne do wyboru

- J. Bastion	Utwory dla dzieci
- D. Bruce, M. Biskupska	Łatwy blues na fortepian
- J. Garścia	Obrazki muzyczne dla najmłodszych
	Igraszki zimowe
	Ulubione nutki
- S. Majkapar	Pierwsze kroki
- S. Raube	Żabki i inne utwory dla dzieci
- F. Rybicki	Zaczynam grać
- A. Rowley	Utwory na 5 palców każdej ręki
	Utwory op. 37

Utwory na 4 ręce

- A. Diabelli	Utwory op. 149
- M. Frey	Utwory na 4 ręce
- J. Garścia	Graj ze mną na 4 ręce
	Kolędy na 4 ręce
- H. Wohlfahrt	Utwory na 4 ręce op. 87

KLASY: 5 cyklu sześcioletniego i 3 cyklu czteroletniego

Etiudy

- J. Burgmuller	Etiudy op. 100
- C. Czerny	Etiudy op. 139
- J. Duvernoy	Etiudy op.176
- H. Lemoine	Etiudy op. 137
- S. Raube	Etiudy dla dzieci z. I, II
- W. Sawicka, G. Stempniowa	Etiudy z. I, II, III
- L. Schytte	Etiudy op. 106, 108
- D. Wilkomirska	Etiudy dla początkujących

Utwory polifonizujące i polifoniczne

- E. Altberg	Czytanki muzyczne
- J. S. Bach	Łatwe utwory
- J. Hoffmann, A. Rieger	Dawne tańce i melodie
- Z. Śliwiński	Z dawnych wieków

Formy klasyczne

- J. Hoffmann, A. Rieger	Sonatiny
- S. Raube	Sonatiny dla dzieci
- L. Miklaszewski	Sonatiny
-J. Garścia	Sonatiny

Utwory dowolne

- E. Altberg	Czytanki muzyczne z. I, II, III
- J. Bastion	Utwory dla dzieci
- M. Cornik	Utwory Jazzowe
- J. Garścia	Ikebana
	Bajeczki fortepianowe
	Miniatury op. 5
- A. Greczaninow	Wybór utworów
- M. Grzebalska	Krasnoludki
- D. Kabalewski	Utwory na fortepian op. 39
- T. Kassern	Słodki kramik
- J. Łuciuk	Improwizacje dziecięce
- S. Majkapar	Biriulki op.28
- Wł. Pallasz	Muzyczne podróże
- F. Rybicki	Zaczynam grać
	Już gram

Utwory na 4 ręce

- M. Cornik
- A. Diabelni
- J. Garścia

- M. Magin
- K. Stromenger
- H. Wohlfahrt

Utwory jazzowe na 4 ręce
Utwory op. 149
Graj ze mną na 4 ręce
Kolędy
Karnawał lalek
Chodzi Baj po świecie
Utwory na 4 ręce op.141